

**Міністерство освіти і науки України
Ministry of Education and Science of Ukraine
Близькосхідний технічний університет
(Middle East Technical University (METU) (Turkey)
Венеціанський Університет Ка-Фоскарі
(Ca' Foscari University of Venice) (Italy)
Інститут філософії НАН України
Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
M.P.Dragomanov National Pedagogical University
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University**

ОСВІТА І НАУКА У МІНЛИВОМУ СВІТІ: проблеми та перспективи розвитку

**МАТЕРІАЛИ
II Міжнародної наукової конференції**

27-28 березня 2020 р.

Частина II

**Proceedings of the Second International Scientific Conference
Education and Science in a Changing World:
Problems and Prospects for Development**

**Dnipro, Ukraine
March 27-28, 2020
Part II**

**Дніпро
2020**

Редакційна колегія:

Оковитий Сергій Іванович, д.х.н., проф., проректор з наукової роботи Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Токовенко Олександр Сергійович, д.філос.н., проф., декан факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Трампус Антоніо, доктор наук з історії, професор Департаменту лінгвістики та порівняльних культурних досліджень Венеціанський Університет Ка-Фоскарі (Ca' Foscari University of Venice), Італія.

Октай Танзевер, доктор філософії з політичних наук, професор, декан факультету міжнародних відносин Близькосхідного технічного університету (Middle East Technical University (METU)), м.Анкара, Турція.

Іщенко Ігор Васильович, д.політ.н., доц., завідувач кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Хамітов Назіп Віленович, д.філос.н., проф., провідний науковий співробітник відділу філософської антропології Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України

Крилова Світлана Анатоліївна, д.філос.н., проф., завідувач кафедри філософської антропології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Висоцький Олександр Юрійович, д.політ.н., проф., професор кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Кривошеїн Віталій Володимирович, д.політ.н., проф., завідувач кафедри соціології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Третяк Олексій Анатолійович, д.політ.н., доц., завідувач кафедри політології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Окороков Віктор Броніславович, д.філос.н., проф., завідувач кафедри філософії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Ключник Руслан Максимович, .політ.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин та економічної теорії Університету імені Альфреда Нобеля.

Міхейченко Марія Анатоліївна, к.політ.н., доц., доцент кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

О 72 Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку. Матеріали II Міжнародної наукової конференції. 27-28 березня 2020 р., м.Дніпро. Частина II. / Наук. ред. О.Ю.Висоцький. — Дніпро: СПД «Охотнік», 2020. — 400 с.

У збірник вміщено матеріали II Міжнародної наукової конференції «**Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку**», що присвячені осмисленню найбільш важливих наукових та освітніх проблем сучасності, окресленню перспектив їх вирішення, розробці стратегій подальшого розвитку наукового та освітнього потенціалу в світовому контексті, узагальненню досвіду викладання та визначенню шляхів реалізації виваженого підходу до оптимізації освітніх практик з огляду на нові виклики та кращі світові досягнення. Рекомендовано для студентів, аспірантів і викладачів вищих навчальних закладів, науковців.

© Колектив авторів, 2020

© ДНУ ім. Олеся Гончара, 2020

власть над собой, не способны оценить даже собственные поступки». [1; 194]

В своих работах Шакарим приводит много притчей, на основании которых рассуждает о сущности и значении таких нравственных категорий, как доброта, честность, щедрость и т.д. При этом выясняется, что суть этих категорий непростая и неоднозначная. Например, его размышления по поводу того, всегда ли щедрость приносит пользу людям:

«Однажды мудрый Атымтай велел заколоть скотину и накормить нищих города.

«Городскую бедноту я накормил, но есть же голодающие и в степи», - решил он и отправился на их поиски. Встретился ему человек в рваном чекмене, собиравший хворост. «Отправился бы к Атымтаю, он сегодня угощает всех нуждающихся», - сказал ему Атымтай.

Бедняк ответил: «Если тебя послал Атымтай, передай ему: Человеку, который привык зарабатывать свой хлеб честным трудом, кормить свою семью, а излишками делиться с другими, - подачки не нужны. Сегодня я собрал ровно столько, чтобы накормить жену и детей. Теперь собираю вон для того хромого старика.

Как бы Атымтай своими подаяниями не развратил их, кто здоров и может трудиться. Кто из нас двоих поистине щедр – судить ему».

Рассказывая в своих произведениях те или иные притчи, Шакарим размышляет о смысле жизни, о сути человеческого счастья, и приходит снова к выводам о важности непреходящих общечеловеческих ценностей: честности, отзывчивости, трудолюбия, терпения, умеренности, доброты и т.д.

В заключение следует отметить, что мысли Шакарима о человеке, его назначении в мире и путях его духовно-нравственного совершенствования весьма актуальны сегодня, и мы должны взять их на вооружение как в своей профессионально-педагогической деятельности, так и в собственном личностном самоусовершенствовании.

Список использованных источников

1. *Антология педагогической мысли Казахстана /Сост.К.Б.Жарикбаев, С.К.Калиев.- Алматы: Рауан, 1995. – 512 с.*

В. А. Жадько, П. О. Бідзіля

ФІЛОСОФІЯ ЯК ЛЮБОВ ДО МУДРОСТІ ТА ЛЮБОВ ДО ПІЗНАННЯ

Вищі заклади освіти, отримавши право на автономію, чомусь поспішають позбавити студентів необхідності вивчення філософії як обов'язкової нормативної навчальної дисципліни. Припускаємо, що подібна ситуація склалась від того, що в масовій свідомості домінує уявлення про філософію як любов до мудрості, а не як любов до пізнання. Складно знайти людину, яка б не сприймала короткі, стислі, влучні за відображенням якихось подій в природі, суспільстві судження без будь-яких зусиль. Адже зміст мудрих висловів аксіоматичний. Він ніби само собою зрозумілий всьому людському загалу, тому належить всьому народу як прояв народної, а не авторської думки. Їх аксіоматичне сприйняття обумовлено тим, що його зміст об'єктивно присутній в гущині народної душі. Звідси, цілком можливо, з'явилося визначення свідомості французькими просвітителями як внутрішнього стану матерії, в даному разі «матерії» народної психофізіології. Звідси пропозиція замінити спадкову монархію на владу просвітленого філософським рівнем свідомості монарха. Г. Спенсер же виходив із того, що суспільства створюються не штучно, не як дія якогось видатного законодавця, не внаслідок розподілу праці, а еволюційно, як прояв «певного настрою і способу мислення

всієї общини» [2, с.267], тому «характер народу є первинним джерелом політичної форми» [2, с.268]. Цей дух народу і є об'єктивний дух його історичного розвитку як дух суспільство-творчий. Звідси ж і її консерватизм, несхильність до наслідування творчим особистостям, цивілізованим країнам.

Що стосується філософії як любові до пізнання, то тут потрібно доводити теореми, що можливо лише у випадку, коли людина свідомо бере на себе «муки мислення» (Гегель). На це ж звернув увагу і К. Маркс, стверджуючи, що дійсні завдання, що має бути само собою зрозуміло, не є зрозумілими самі по собі від сприйняття їх змісту простим прослуховуванням чи одноразовим прочитанням. Це застереження не може бути само собою зрозумілим не те що для масової пересічної людини, але й, на жаль, категорії, віднесеної до прошарку інтелігенції. Перша частина, яка складає більшість населення, вбачає в «муках мислення» штучне ускладнення проблем, які насправді вирішуються просто і легко. Як приклад: «Им бы понеделники – взять и отменить» і проблема чи проблеми вирішені. Інша частина, навіть маючи наукові ступені, які не можна отримати без складання іспиту з філософії, чомусь забуває, що той мінімум, який вони засвоїли, не формує цілісного світогляду. Більше того, в останні роки багато вишів взагалі відмінили іспит, замінивши його на захист реферативної роботи.

Бажаючи долучитись до цивілізованих країн, прошарок людей, яких відносять до інтелігенції, має розуміти свою місію. Вона не в тому, щоб розчинятись в народній гущині, а в тому, щоб бути для неї прикладом творчого використання свого життєвого потенціалу, в тому, щоб пробудити в інертній консервативній більшості бажання підняти над собою звичним, традиційним, конформістським. Нині, коли вища освіта стала легко доступною і масовою, не слід ігнорувати вивчення філософії, яка є школою мислення, є «матір'ю наук».

Не можна досягнути такого напрямку суспільного розвитку, якщо не використовувати історико-філософську спадщину. В даному разі аналіз А. Тойнбі розвитку примітивних суспільств до рівня цивілізованих. У 12-ти томній праці(!) «Дослідження історії» він довів, що головна відмінність між примітивними суспільствами і цивілізаціями полягає у спрямованості *мімезису* (наслідування). У перших він повернутий у минуле, тому тут панує звичай, який зберігає статус-кво, статистику суспільного життя, консервуючи його. У других він спрямований на творчих особистостей, які ведуть за собою послідовників, даючи народам перспективу. Становлення суспільства-цивілізації йде в координатах «*виклик-і-відгук*». Тобто, є виклик тяжкої життєвої ситуації, на який різні народи відгукуються по-різному, тому й створюють різні типи суспільно-цивілізаційного розвитку, або ж зовсім зникають з арени історії. Критерій розвитку – це поступ у напрямку самовизначення. Цивілізація являє собою спосіб життя, в якому будь-який зовнішній (природний або суспільний) виклик породжує відгук як внутрішню духовно-пізнавальну реакцію системи – індивіда чи суспільства. Відгук – це завжди осмислення пройденого шляху і вибір нового, визначеного більш вагомими гуманістичними цінностями у сферах політики, моралі, права, релігії, культури тощо.

Ясна річ, що адекватний складним умовам існування суспільства відгук в зазначеному щойно розумінні не може дати людина, схильна любити мудрість на основі висновків буденної свідомості, а не насичення її історико-культурним досвідом людства. Такий спосіб філософування не є продуктивним, бо, як стверджував ще Платон, правильна думка, але отримана без освіти і виховання, це думка рабська і звіряча. Причина в тому, що «не займаються філософією і не прагнуть стати мудримися знову ж таки й невігласи. Ось цим і погане невігластво,

що людина ані прекрасна, ані досконала, ані розумна цілковито задоволена собою» [1, с.385], адже оперує поняттями, які не є для неї наслідком власного пізнавального розвитку.

Для рівня свідомості, адекватного логіці розвитку як природного, так і суспільного буття, потрібно, згідно А. Тойнбі, здійснити процес, який він визначив у категорії **відхід-і-повернення**. **Відхід** означає, що людина сама стверджується на шляху філософського пізнання як пізнання трансцендентного. Для філософа важливо споглядання останнього розумом, а саме його споглядання є те, що зветься **теорією**. Філософ, який споглядає такий світ, відкриває новий світ, усвідомити який може лише незначна кількість наближених до нього, на яких він може впливати безпосередньо, проектуючи на них поле діяльності свого мислення. Але філософ не повинен бути лише філософом – він зобов'язаний бути царем, правителем. Це і є **повернення**, необхідне для просвітлення народу, але водночас небезпечно тим, що інерція народної темряви потужніша світла істини. Підсумовуючи аналіз цивілізаційного саморозвитку суспільств, Тойнбі зазначає: «Розвиток відбувається в тих випадках, коли індивід, або творча меншина, або все суспільство відгукується на **виклик**, і не просто відгукується, а й породжує своїм відгуком інший виклик, який вимагає нового **відгуку**» [3, с.242]. Що стосується занепаду цивілізацій, то він «пояснюється трьома основними причинами: втратою діяльної сили творчою меншістю, яка відтоді перетворюється лише на «панівну меншість»; зворотною відмовою більшості підкоритися тепер уже тільки «панівній меншості» й наслідувати її поведінку через мімізис; і, як наслідок, – втратою соціальної єдності суспільства в цілому» [4, с.334].

Чи можна використати цей безцінний досвід розвитку суспільства від примітивного до цивілізованого, якщо провідний прошарок не буде долучений до повноти філософського знання? Питання риторичне. Найбільшою мірою цьому заважає популізм, бажання сподобатись народонаселенню, а не спонукати його до саморозвитку.

Список використаних джерел

1. Антология мировой философии. В 4-х т. – М., «Мысль», 1969. – Т.1. – 936 с. 2. Спенсер Г. Опыты научные, политические и философские / Г. Спенсер. – М.: Современ. литератор, 1999. – 1408 с. 3. Тойнбі А. Дослідження історії. Том 1 / А. Тойнбі. – К.: Основи, 1995. – 614 с. 4. Тойнбі А. Дослідження історії. Том 2 / А. Тойнбі. – К.: Основи, 1995. – 406 с.

А. О. Макарова

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ЦІННІСНИХ ВЕКТОРІВ ЯК ВИХОВНЕ ЗАВДАННЯ МАЙБУТНЬОГО: ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АРХЕТИПУ

Культура початку ХХІ століття є яскраво еклектичною: з одного боку, людство зберігає класичні надбання попередніх епох, транслюючи через офіційну освіту та безкоштовні інформаційні ресурси зразки та ознайомлюючи із шедеврами, в тому числі і національних мистецтв, незважаючи на процеси глобалізації чи мультикультуралізму; з іншого, все відчутнішою стає тенденція до спрощення, якщо не казати – примітивізації – у «приготуванні» та «споживанні» продуктів масової культури. Яскравою ознакою ХХІ століття є тенденція до реінтелектуалізації (та часом деінтелектуалізації) інформаційних обмінів, перекодування системи трансляції смислів з вербальних моделей на візуальні. Молоде покоління у якості культурних зразків та еталонів засвоює образи анімешних героїв, персонажів комп'ютерних ігор, з легкістю міняє «скіни» і «аватари», спокушається привабливими картинками. Сучасному людству ще далеко до ефекту неможливого

Ставицька А. В. Використання інформаційно-комунікаційних досліджень у вивченні історії: до історіографії питання	150
Хромова О. І. Історія повсякденності як методологія пізнання людини в історичному процесі	152
Шевченко В. М. Бачення майбутнього СРСР учасниками Демократичного Конгресу	153
Бойко В. Г. Викладання історії в школі: радянський досвід і сучасність	154
Бабенко О. О., Медвідь М. М. Розмінування Кіровограда у січні 1944 року	157
Алиев М. Дж. Об освободительной борьбе Борчалинского и Газах-шамшаддильского регионов против российского колониализма во время II Русско-каджарской войны (1826-1828)	158
Ибрагимова Х. Г. Тема войны в литературе и искусстве (по материалам Азербайджанской ССР) (1941-1945 гг.)	163
Aliyev T. Tarkash Fortification	166
Mammadov Y. Archaeological Investigations at Damjili Cave (2015-2018)	168
Mammadzadeh H. Shortepe Pit Graves	169
Alyeva N. The Resettlement of Armenians to Nakhchivan in the Early XIX-XX Centuries and its Impact to the Ethnic Structure of the People	171
Mehdiyev E. About Koroghlu Castle in Gadabay	174
СЕКЦІЯ VII. ФІЛОСОФСЬКІ РЕЦЕПЦІЇ НА ТЛІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	177
Шановал В. Н. От утопии к утопии: система образования и превращение «должного» в «сущее»	177
Шановалова І. В. Вплив глобалізаційних процесів на систему моральної культури сучасного суспільства	179
Шморгун О. О. Філософсько-психоаналітичні виміри антропології: між екзистенціалізмом та гуманістичним психоаналізом	180
Олійник А. М. Вищий навчальний заклад як чинник формування у студентської молоді сучасної політичної культури	181
Берестовий В. О. Нові аспекти педагогіки у медичній освіті	183
Соколова О. М. Соціально-філософські рецепції педагогізації соціального менеджменту	184
Юнисов Е. А., Урунбасарова Э. А. «Совесть» как главный критерий духовно-нравственной личности (на основании наследия Ш.Кудайбердиева)	186
Максюта М. Є. Навчально-виховний контекст статусу філософа у творчості Григорія Сковороди	188
Санівський О. М. Антеїзм – домінанта педагогічної спадщини в. сухомлинського і провідна риса української ментальності	189
Петриківська О. С. Філософська антропологія як основа практизації філософії	191
Прохоров А. В. Эстафетное представление о саморазвитии человека XXI века	192
Литвиненко Ю. В. Интеллектуально-духовные аспекты человеческой деятельности в условиях современного кризиса	194
Скальська Д. М. Філософська проблематика курсу «соціологія архітектури»	196
Юнисов Е. А., Урунбасарова Э. А., Турсынбаева А. О. Ш.Кудайбердиев о духовно-нравственном воспитании молодежи	197
Жадько В. А., Бідзіля П. О. Філософія як любов до мудрості та любов до пізнання	199
Макарова А. О. Візуалізація ціннісних векторів як виховне завдання майбутнього: інтеграційний потенціал архетипу	201